

Primljen / Received: 31.1.2026.

Ispravljen / Corrected: 29.3.2026.

Prihvaćen / Accepted: 7.5.2026.

Dostupno online / Available online: 10.7.2026.

Perspektive participativnog planiranja: SWOT sinteza

Autori:

Mr.sc. **Hatice Savaş Demir**, dipl.ing.arh.

Tehničko sveučilište Yıldız, Turska

Arhitektonski fakultet

haticesavas1995@hotmail.com

Autor za korespondenciju

Prof.dr.sc. **Nazlı Ferah Akıncı**, dipl.ing.arh.

Tehničko sveučilište Yıldız, Turska

Arhitektonski fakultet

ferahakinci@gmail.com

Prethodno priopćenje

Hatice Savaş Demir, Nazlı Ferah Akıncı

Perspektive participativnog planiranja: SWOT sinteza

Cilj je ovog istraživanja postaviti temelje za uspješniji pristup participativnome planiranju utemeljenome na zajednici koji uključuje promjenjivu dinamiku. U tome kontekstu proveden je pregled literature o participativnome projektiranju utemeljenome na zajednici te je analizirano osam radova o participativnome projektiranju javnih prostora utemeljenome na zajednici iz različitih regija diljem svijeta. Osam slučajeva ispitano je s različitih aspekata, a za svaki je slučaj provedena SWOT analiza. Podaci dobiveni SWOT analizom uspoređeni su s podacima iz literature te su razvijene preporuke za povećanje uspješnosti primjena participativnog projektiranja utemeljenog na zajednici.

Ključne riječi:

participativno projektiranje, sudjelovanje javnosti, angažman građana, sudjelovanje zajednice

Research Paper

Hatice Savaş Demir, Nazlı Ferah Akıncı

Perspectives on participatory planning: A SWOT-based synthesis

This study aims to lay the groundwork for a more successful approach to community-based participatory design that incorporates changing dynamics. In this context, a literature review of community-based participatory design was conducted, and eight community-based participatory public space design studies from different regions worldwide were analysed. Eight cases were examined in terms of different aspects, and a SWOT analysis was conducted for each case. The data obtained from the SWOT analysis were compared with that from the literature, and recommendations were developed to increase the success of community-based participatory design applications.

Key words:

participatory design, public participation, citizen engagement, community participation

1. Uvod

Javno sudjelovanje u planiranju postalo je sastavni dio demokratskoga urbanog upravljanja. Arnstein je definirala sudjelovanje građana kao "dijeljenje moći koje omogućuje građanima koji su trenutno isključeni iz političkih i ekonomskih procesa da budu uključeni u te procese", naglašavajući da se sudjelovanje u osnovi temelji na prijenosu moći [1]. Javno sudjelovanje važan je alat za stvaranje kreativnih rješenja za urbane probleme [2]. Dokumenti "Ciljevi održivog razvoja Ujedinjenih naroda" i "Nova urbana agenda" naglašavaju važnost inkluzivnog i suradničkog upravljanja u procesima prostornog planiranja [3]. Fiorino je ponudio najmanje tri argumenta protiv tehnokratskog pristupa sudjelovanju: supstancijalni, normativni i instrumentalni. Ti argumenti predstavljaju namjeravane ishode sudjelovanja. Instrumentalni cilj sudjelovanja nije samo "demokratska nužnost"; to je projektni cilj koji povećava javnu prihvatljivost odluka i vjerojatnost postizanja boljih rezultata u praksi. Fiorino tvrdi da mogu postojati sustavne razlike između tehničke stručnosti i društvenih vrijednosti/percepcija. Zato sudjelovanje može smanjiti vjerojatnost pogrešaka u politikama uključivanjem širih skupova vrijednosti kao kontekstualnog cilja. Kao normativni cilj, on sudjelovanje smatra konstitutivnim dijelom demokratskog građanstva; procesi sudjelovanja trebali bi biti osmišljeni tako da rezultiraju odlukama, građanskim vještinama i legitimnošću sustava. Fiorino navodi četiri kriterija koja predlaže "teoriju sudjelovanja" za evaluaciju mehanizama sudjelovanja kao demokratskih procesa. Nastoji dizajnirati institucije koje omogućuju izravno uključivanje kroz kapacitet "građana/amatera", nadilazeći sudjelovanje koje se provodi isključivo putem izabranih predstavnika, imenovanih administratora, profesionalaca iz interesnih skupina ili tehničkih stručnjaka. Građani bi trebali dosegnuti razinu dijeljenja moći i, u nekim slučajevima, suodlučivanja u procesima donošenja odluka. Ne radi se samo o prijenosu informacija ili jednokratnim povratnim informacijama; to je arhitektura procesa koja omogućuje transformaciju sukoba kroz interakciju licem u lice tijekom vremena, uvjeravanje i stvaranje zajedničkog temelja kroz uzajamni dijalog. Fiorino tvrdi da bi se mogućnosti za sudjelovanje trebale stvarati na temelju jednakosti između administrativnih tijela i tehničkih stručnjaka [4].

Participativno planiranje može se provoditi pomoću raznih metoda i alata. Proces se može primijeniti na brojne načine, od alata za izravnu interakciju kao što su informativni sastanci, radionice i zajedničke projektantske radionice do prikupljanja mišljenja putem anketa i mrežnih platformi [5-7]. Participativno upravljanje povećava odgovornost administratora stvaranjem okružja za razmjenu informacija i zajedničku raspravu te jača povjerenje javnosti u vlasti čineći procese transparentnijima. Dodatno, omogućuje da javnost lakše prihvati planove poboljšanjem komunikacije između različitih dionika. Zajednički rad ulijeva osjećaj pripadnosti i odgovornosti članovima zajednice, povećavajući društvenu koheziju i društveni kapital [8]. Zaključno, participativno planiranje smatra se sredstvom za

osiguravanje demokratskog sudjelovanja i ključnim alatom za održiviji i inkluzivniji urbani razvoj [9].

Cilj je ovog istraživanja pomak od nasumičnih, fragmentarnih praksi naseljavanja u društvima prema ekološki i ljudski osjetljivim, održivim praksama naseljavanja. Kulturne vrijednosti svakog društva važne su. Kulturna bogatstva iz prošlosti sastavni su dio tih društava, a njihovo zanemarivanje ima negativne posljedice na primjenu novih metoda. Zato je za ovo istraživanje odabrano osam društava. U svakom su primjeru ispitane metode koje uključuju institucije, organizacije i financijske resurse. Štoviše, analizirani su dionici uključeni u proces i njihove uloge, čime se otkriva postupno funkcioniranje mehanizama donošenja odluka i oblici interakcije između aktera. Nalazi se procjenjuju pomoću SWOT analiza kako bi se utvrdile snage i slabosti svakog slučaja te uključene prilike i prijetnje. Iako ovo istraživanje ne predstavlja globalnu perspektivu, ono uspoređuje osam slučajeva iz različitih konteksta.

U skladu sa svrhom ovog istraživanja pretpostavlja se da je participativno projektiranje utemeljeno na zajednici uspješno u osiguravanju društvene dobrobiti i kontinuiteta upotrebe. Projekti koji uključuju građane dugotrajni su i godinama ostaju aktivno korišteni prostori.

2. Pregled literature

Javno sudjelovanje u procesima urbanog planiranja i projektiranja postaje sve važnije u skladu s ciljevima održive urbanizacije i demokratskog upravljanja [10, 11]. "Ciljevi održivog razvoja Ujedinjenih naroda" predviđaju razvoj inkluzivne i održive urbanizacije te povećanje kapaciteta za participativno planiranje u svim zemljama do 2030. [12]. Nova urbana agenda Habitat III. i slični međunarodni okviri naglašavaju sudjelovanje, inkluzivnost i suradnju dionika u urbanome planiranju i projektiranju [3]. Integriranje javnog sudjelovanja u procese planiranja može dovesti do pravednijih, učinkovitijih i održivijih ishoda [13, 14]. Participativno planiranje obuhvaća prepoznavanje društvene raznolikosti, uspostavu okružja za dijalog usmjerenog na razumijevanje različitih perspektiva te načelo da nijedan pojedinac ili skupina ne smije biti isključen iz procesa donošenja odluka. Zato se teži k inkluzivnijoj i demokratskijoj urbanoj transformaciji utemeljenoj na lokalnome znanju i iskustvu [15, 16].

Koncept participativnog planiranja razvijen je šezdesetih godina prošlog stoljeća kao odgovor na tradicionalne pristupe planiranju odozgo prema dolje. Arnstein objašnjava razine sudjelovanja građana pomoću modela "ljestvica sudjelovanja". Arnsteinova ljestvica sudjelovanja sastoji se od osam stupnjeva: Manipulacija i Terapija na razini "nesudjelovanja" najniži su stupnjevi i odnose se na simbolične prakse usmjerene na "discipliniranje" javnosti, umjesto na njihovo stvarno uključivanje u procese planiranja. 3. i 4. stupanj, Informiranje i Savjetovanje, spadaju u kategoriju "simboličnog sudjelovanja", a kojima građani čuju i izražavaju svoja mišljenja, ali nemaju nikakav stvarni utjecaj na odluku. Slično tome, 5. stupanj, Umirivanje, ograničena je razina

sudjelovanja u kojoj javnost može ponuditi savjet, ali konačna odluka ostaje na moćnim dionicima. Na vrhu ljestvice nalaze se razine sudjelovanja na kojima građani imaju moć. Partnerstvo (6. stupanj) odnosi se na suradničke procese u kojima građani mogu pregovarati pod jednakim uvjetima s lokalnom upravom, dok Delegiranje ovlasti (7. stupanj) i Kontrola građana (8. stupanj) opisuju idealne situacije sudjelovanja u kojima javnost drži većinu ili sve ovlasti donošenja odluka [1]. Taj teorijski okvir kritizira "lažno savjetovanje" koje se često viđa u praksama planiranja i naglašava da je opseg u kojemu sudjelovanje utječe na procese donošenja odluka ključan za stvarni uspjeh.

Tritter i McCallum kritički procjenjuju Arnsteinov model "ljestvice sudjelovanja" u rješavanju pitanja sudjelovanja korisnika u zdravstvu, tvrdeći da je on neadekvatan za trenutačne zdravstvene politike. Autori navode da Arnsteinova definicija sudjelovanja, isključivo kroz prizmu raspodjele moći, zanemaruje različite vrste informacija, procese sudjelovanja i raznolikost korisnika. Oni tvrde da je sudjelovanje korisnika u zdravstvenim sustavima oblikovano moći odlučivanja, iskustvom, razmjenom znanja, kvalitetom procesa i kompatibilnošću različitih razina sudjelovanja. Zato, umjesto hijerarhijskog i statičnog pristupa "ljestvice", predlažu višedimenzionalni, dinamični model "mozaika" temeljen na interakciji različitih dionika. Taj model naglašava da su korisnici i zdravstveni djelatnici dionici koji zajednički proizvode znanje i oblikuju usluge [17].

Hurlbert i Gupta, koji tvrde da sudjelovanje javnosti u upravljanju okolišem nije uvijek potrebno ili korisno, razvili su model "podijeljene ljestvice sudjelovanja" kako bi objasnili pod kojim je uvjetima i na kojoj razini sudjelovanje učinkovito. Prema tome modelu, problemi politike podijeljeni su na strukturirane, umjereno strukturirane i nestrukturirane (složene), od kojih svaki zahtijeva različitu razinu sudjelovanja i vrstu učenja (jednostruko, dvostruko i trostruko učenje). Dok su odluke usmjerene na tehničke/stručne aspekte dovoljne za jednostavne probleme temeljene na konsenzusu, složeni problemi s visokom razinom neizvjesnosti i sukobom vrijednosti zahtijevaju intenzivno sudjelovanje, dijalog i izgradnju povjerenja. Testiran na primjerima upravljanja vodama u Kanadi, Čileu i Argentini, model pokazuje da ispravna razina sudjelovanja ovisi o prirodi problema te da sudjelovanje može biti neučinkovito ili čak štetno ako nije pravilno osmišljeno [18].

Chess se bavi temeljnim metodološkim pitanjima u evaluaciji javnog sudjelovanja: zašto bi se evaluacija trebala provesti, što i kako bi se trebalo evaluirati te tko bi je trebao evaluirati. Identificirane su tri glavne vrste evaluacije (orijentirana na ishod, poboljšanje tijekom procesa i procjena dugoročnog utjecaja), naglašavajući potrebu da se procesi i ishodi razmatraju zajedno. Nadalje, ciljevi sudjelovanja često su nejasni i konfliktni među različitim dionicima. Zato je primjerenije primjenjivati kriterije temeljene na dionicima i teorijske kriterije u evaluaciji. Umjesto pridržavanja jedne metode, on zagovara pluralističke pristupe koji koriste kvantitativne i kvalitativne metode [19].

Healey je, primjenjujući pristup komunikativnog/suradničkog planiranja, pokazala da je planiranje proces u kojemu različiti

dionici razvijaju lokalne kapacitete kroz zajedničko učenje, pregovaranje i kompromis, a ne kroz aktivnost tehničke stručnosti [13]. Forester ističe da se sukobi mogu prevladati učinkovitom facilitacijom i inkluzivnim dijalogom tijekom procesa planiranja [20]. Spektar javnog sudjelovanja Međunarodne udruge za javno sudjelovanje (IAP2) osmišljen je kako bi pomogao pri odabiru dubine sudjelovanja koja definira ulogu javnosti u bilo kojemu procesu javnog sudjelovanja. Spektar je podijeljen na pet osnovnih razina. Razina utjecaja na odluku raste kako se penjete po razinama. Na razini Informiranja (*Inform*), javnosti se prezentiraju uravnotežene i objektivne informacije, pomažući joj da razumije probleme, alternative, mogućnosti i/ili rješenja. Na razini Savjetovanja (*Consult*), javnost daje povratne informacije o analizi, alternativama i/ili odlukama. Na razini Uključivanja (*Involve*) tijekom cijelog procesa izravno se radi s javnošću kako bi se osiguralo da su njezine brige i želje dosljedno shvaćene i uzete u obzir. Na razini Suradnje (*Collaborate*) uspostavlja se partnerstvo s javnošću u svakoj fazi procesa donošenja odluka, uključujući razvoj alternativa i identificiranje preferiranih rješenja. Na razini Osnaživanja (*Empower*) konačna moć odlučivanja daje se javnosti [2]. Proces u kojima su građani istinski osnaženi i uključeni u suproizvodnju ključni su za pronalaženje inovativnih rješenja za kronične urbane probleme i razvoj kolektivne svijesti [21].

Međutim, postoje kritički pogledi na participativno planiranje. Cooke i Kothari tvrde da sudjelovanje može biti "nova tiranija", skrećući pozornost na rizik da participativni procesi mogu poslužiti jačanju postojećeg poretka bez promjene odnosa moći [22]. Slično tome, Purcell naglašava da se doprinos lokalnih praksi sudjelovanja demokraciji ponekad preuveličava, ističući fenomen koji naziva "zamkom lokalizma", u kojemu lokalno sudjelovanje ostaje malih razmjera i zanemaruje veće strukturne nejednakosti [23]. Takvi kritički pristupi podsjećaju nas na to da participativni procesi nisu uvijek pravedni i inkluzivni te naglašavaju potrebu za oprezom pri oblikovanju participativnih praksi, uzimajući u obzir dinamiku moći [24].

U teoriji, uključivanje dionika u procese donošenja odluka od ranih faza povećava prikladnost planova za lokalne potrebe i uvjete, jača njihovu izvedivost i osigurava društvenu podršku [6]. Idealni participativni pristup podrazumijeva da se svi na koje intervencija utječe (uključujući građane, nevladine organizacije, stručnjake i donositelje odluka) okupe i uključe u planiranje s jednakim pravom glasa [15]. Nijedno mišljenje skupine ili pojedinca ne bi se trebalo smatrati superiornijim u odnosu na druge zbog njihove stručnosti ili moći [20]. Istinsko sudjelovanje pomiče sudionike iz pasivne uloge pukog davanja mišljenja u poziciju donositelja odluka, omogućujući im da preuzmu odgovornost za plan. Osjećaj vlasništva koji donosi sudjelovanje povećava uspjeh i održivost projekata [25, 26]. Kada društvo igra konstruktivnu ulogu u planiranju intervencije, oni projekt vide kao "svoju vlastitu kreaciju", što povećava razinu podrške, predanosti i praćenja tijekom provedbe [27].

Dodatno, inkluzivan proces sudjelovanja može poboljšati kvalitetu plana omogućavanjem da se inovativne ideje i

informacije iz širokog spektra sektora iznesu na stol [28]. Budući da dugogodišnji stanovnici područja znaju što je u prošlosti funkcioniralo, a što nije, procesi sudjelovanja pomažu u sprječavanju ponavljanja prošlih pogrešaka. Sudjelovanje marginaliziranih i često obespravljenih skupina (npr. skupine s niskim primanjima, etničke/vjerske manjine, osobe s invaliditetom, žene, mladi) u planiranju ključno je u smislu socijalne pravde i inkluzivnosti [29]. Ukratko, prednosti sudjelovanja uključuju povećan osjećaj vlasništva, inkluzivnija i kreativnija rješenja, uspostavu povjerenja među dionicima te jačanje kulture participativne demokracije.

Međutim, postoje razne poteškoće i ograničenja u provedbi participativnog planiranja. Prvo, proces s više dionika i participativni proces mogu usporiti donošenje odluka, a kako se inkluzivnost povećava, tako se učinkovitost može smanjiti. Postizanje zajedničke odluke unutar velike skupine s različitim stajalištima i interesima traje dulje nego priprema plana tima stručnjaka [30]. Drugo, tijekom participativnih procesa vjerojatno će doći do neslaganja i sukoba. Prioriteti tehničkih stručnjaka i lokalnih zajednica možda se neće uvijek podudarati [31]. U takvim slučajevima uspostavljanje zajedničkog stajališta zahtijeva strpljenje i kulturu kompromisa. Dodatno, mogu biti potrebni napor za izgradnju kapaciteta kako bi se građanima omogućilo sudjelovanje u procesu i davanje smislenih doprinosa [32]. Osposobljavanje sudionika koji nisu upoznati s tehničkim pitanjima (npr. čitanje karata i terminologija planiranja) ili pružanje sveobuhvatnih informacija o projektu zahtijeva dodatno vrijeme i trud [33]. Slično tome, projektni tim treba razumjeti lokalnu zajednicu i kulturu te naučiti o prethodno isprobanim pristupima na tome području, što zahtijeva dvosmjernan proces učenja [34]. Još jedan praktičan problem

jest okupljanje svih relevantnih dionika za istim stolom. Neki ključni dionici možda neće sudjelovati iz raznih razloga; prošla negativna iskustva ili nepovjerenje mogu obeshrabriti određene skupine od uključivanja u proces.

3. Metodologija

Metodologija ovog istraživanja uključuje povijesni pregled, analizu dokumenata i SWOT analizu. Osam primjera projekata iz osam zemalja s različitim socioekonomskim i geografskim kontekstima ispitano je metodom namjernog odabira. U ovom je istraživanju primijenjena strategija namjernog uzorkovanja maksimalne varijacije (MV). Takvim se odabirom željela osigurati strukturna raznolikost obuhvaćanjem širokog raspona geografskih, političkih i ekonomskih konteksta potrebnih za kvalitativnu komparativnu analizu. Projekti iz Europe, Afrike, Azije, Australije, Sjeverne Amerike i Južne Amerike odabrani su kako bi se prikazali primjeri iz različitih kultura (slika 1.).

Osam odabranih slučajeva funkcionalno je usporedivo jer djeluju unutar okvira participativnog projektiranja utemeljenog na zajednici (eng. *Community-Based Participatory Design* - CBPD). Cilj odabira slučajeva nije analiza zemalja, već stvaranje projektne raznolikosti u različitim socioekonomskim kontekstima. Uzorci su obuhvatili uspješne i neuspješne primjere. Kriterij uspješnosti bio je dovršetak projekta participativnog projektiranja utemeljenog na zajednici i osiguravanje kontinuirane upotrebe lokacije projekta. Zemlje odabrane za ovo istraživanje znatno su se razlikovale u pogledu broja stanovnika, dohotka po glavi stanovnika, stupnja visokog obrazovanja i kapaciteta lokalne uprave za participativno projektiranje (tablica 1.). Za svaki slučaj podaci su

Slika 1. Karta koja prikazuje odabrane zemlje sa svakog kontinenta [35]

Tablica 1. Socioekonomski položaj zemalja odabranih za istraživanje [36-44]

Projekt br.	Zemlja	Populacija (milijuni)	Godišnji dohodak po glavi stanovnika (USD)	Stupanj visokog obrazovanja [%]
1.	Njemačka	84	50.000	~40
2.	Slovačka	5,5	28.000	~31
3.	Turska	85	18.000	~35
4.	Brazil	217	10.000	~21
5.	SAD	336	60.000	~42
6.	Egipat	116	4000	~20
7.	Tajland	70	8000	~17
8.	Australija	27,5	66.000	~51

Tablica 2. Rubrika za kodiranje kontekstualnih i proceduralnih varijabli

Varijabla	1 – Nisko	2 – Srednje	3 – Visoko
A – kontekstualni ulazi			
Ekonomski kapacitet	Deprivirano područje	Srednji dohodak	Visoki status
Kapacitet društvene organizacije	Pasivni sudionici	Organizirani sudionici	Proaktivni sudionici
Politička/autoritarna prepreka	Aktivna sabotaža	Birokratski otpor	Podržavajući
B – proces			
Financijski resursi	Vanjska ovisnost	Hibridni model	Lokalno financiranje
Raznolikost sudionika	Ograničeno	Umjereno	Inkluzivno
Metodološka raznolikost	Jedinstvena metoda	Dvostruki pristup	Multimodalno
C – ishod			
Dubina sudjelovanja prema IAP2	Informiranje/konzultiranje	Uključivanje	Suradnja/osnaživanje

prikupljeni iz istraživanja objavljenih u Web of Science i SCOPUS pomoću ključnih riječi “participativno projektiranje”, “angažman zajednice” i “sudjelovanje građana” te iz službenih izvora poput mrežnih stranica ministarstava i projektnih ureda tih zemalja. Za svaki projekt službeni dokumenti i fotografije ispitani su kao primarni izvori, dok su međunarodni članci i vijesti ispitani kao sekundarni izvori.

Analizirano je osam projekata participativnog projektiranja utemeljenog na zajednici metodom analize dokumenata, pri čemu je svaki bio usmjeren na snage, slabosti i prilike/prijetnje participativnih procesa, što je rezultiralo sintezom različitih studija slučaja. Kako bi se osigurala sustavna komparativna analiza osam slučajeva, kvalitativni narativi iz SWOT analiza i izvještaja o slučajevima pretvoreni su u polukvantitativne podatke pomoću rubrike za kvalitativno kodiranje (tablica 2.). Svaka varijabla ocijenjena je na ordinalnoj ljestvici od tri stupnja (1-3) na temelju empirijskih dokaza. Taj pristup omogućuje strukturiranu evaluaciju načina na koji kontekstualni ulazi (A) i proces (B) zajednički određuju ishod (C).

Kvalitativno kodiranje i polukvantitativno bodovanje proveli su autori. Primijenjen je protokol validacije dosljednosti u više koraka kako bi se osigurala znanstvena sljedivost i smanjila subjektivna pristranost. Kodiranje je validirano unakrsnim provjeravanjem podataka iz službenih izvještaja o projektima i akademske literature. Sve evaluacije provedene su prema

precizno definiranim skupu kriterija kako bi se osiguralo da se svaki slučaj procjenjuje iz iste analitičke perspektive.

Kako bi se osigurala strukturna valjanost, odabir varijabli za komparativnu matricu utemeljen je na etabliranim teorijama urbanog planiranja i društvenim teorijama. Varijable dobivene iz literature grupirane su u kontekstualne ulazne podatke (A), proces (B) i ishod (C). Kontekstualni ulazni podaci (A) obuhvaćaju ekonomski kapacitet, kapacitet društvene organizacije te političke/autoritarne prepreke povezane s projektnim područjem i državom. Kapacitet društvene organizacije temelji se na konceptu “društvenog kapitala” prema Putnamu (2000.) i Bourdieuu (1986.), koji mjeri sposobnost ljudi da se organiziraju i pružaju otpor [45, 46]. Političke/autoritarne prepreke temelje se na radu Flyvbjerga (1998.), koji tvrdi da planiranje nije tehnički proces, već borba za moć [24]. Što se tiče varijabli procesa projekta, istraživanja su sugerirala da lokalno financiranje, veća raznolikost sudionika i široka primjena metoda sudjelovanja povećavaju uspjeh projekta. Financijski resursi temeljili su se na okviru ovisnosti o resursima Pfeffera i Salancika (1978.) [47]. Kako bi se procijenila tehnička i društvena širina procesa, metodološka raznolikost kategorizirana je prema tipologiji mehanizama javnog angažmana Rowea i Frewera (2005.), a raznolikost sudionika procijenjena je na temelju načela “inkluzivnog predstavljanja”, kako su ga definirali Innes i Booher (2010.) te Young (2000.) [14, 48, 49]. Što se tiče ishoda projekta,

literatura pretpostavlja da što je veća dubina sudjelovanja, to će projekt biti uspješniji. Procesi sudjelovanja za odabrane slučajeve kodirani su pomoću Spektra javnog sudjelovanja IAP2. Taj međunarodno priznati okvir kategorizira razinu utjecaja javnosti na donošenje odluka u pet različitih faza: informiranje, savjetovanje, uključivanje, suradnja i osnaživanje [2].

Kako bi se kvalitativni narativi studija slučaja preveli u usporediv skup podataka, primijenjena je ordinalna skala od tri boda, slijedeći logiku kvalitativne komparativne analize (QCA) koju su utvrdili Rihoux i Ragin (2009.) [50]. Ta transformacija iz kvalitativnog u kvantitativni oblik slijedi sustavne postupke kodiranja koje su predložili Miles i Huberman (1994.), gdje empirijski dokazi iz SWOT analiza kao što su prisutnost pravnih peticija, isključenost na temelju spola ili upotreba hibridnih alata za angažman služe kao osnova za dodjeljivanje niskih (1), srednjih (2) ili visokih (3) vrijednosti [51]. Time je osiguran transparentan i ponovljiv postupak bodovanja koji nadilazi subjektivnu procjenu.

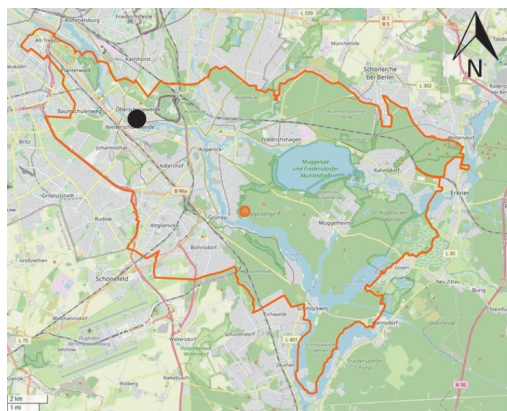
Metodologija komparativne studije slučaja usvojena u ovome istraživanju usklađena je s utvrđenim međukulturalnim istraživanjima i istraživanjima više slučajeva u urbanome upravljanju, koja naglašavaju nužnost strukturnih usporedbi kako bi se nadišli opisni narativi i identificirali širi obrasci uspjeha sudjelovanja [52, 53].

4. Ishodi istraživanja

Projekti su odabrani iz zemalja s različitim socioekonomskim kontekstima, iz Njemačke, Slovačke (slavenski kulturni utjecaj), Turske (most između Europe i Bliskog istoka), Brazila (jedna od najutjecajnijih zemalja u Južnoj Americi), SAD-a (jedna od najutjecajnijih zemalja u Sjevernoj Americi), Egipta (primjer iz Afrike), Tajlanda (primjer iz Azije) te Australije (primjer iz Oceanije).

4.1. Projekt 1: Njemačka

Na jugoistoku Berlina, u okrugu Treptow-Köpenick, Oberschöneweide je industrijsko područje (slika 2.). Nakon

Slika 2. Karte Treptow-Köpenicka i Oberschöneweidea [57]

postupne preobrazbe područja proizvodne tvrtke zatvorene su, a većina radnika koji su živjeli u susjedstvu odselila se, ostavljajući za sobom neiskorišteno industrijsko područje i brojne prazne stambene objekte. Tijekom godina područje je propadalo, a između 1995. i 2010. proglašeno je područjem za prenamjenu. Godine 2009. područje je definirano kao lokalitet industrijske baštine i zaštićeno je. Zaštićena područja obuhvaćaju zgrade, međusobno povezane ulice, trgove, zelene otvorene prostore i područja uz rijeku [54].

O početku procesa planiranja građani su bili obaviješteni poštom i priopćenjem za javnost. U ranim fazama planiranja provedena su istraživanja javnog mnijenja. Zajednica je zatražila javni pristup rijeci (slika 3.). Građani su imenovali predstavnike koji će kontaktirati službene donositelje odluka. Ured za koordinaciju socioprostornog planiranja osnovan je kako bi stvorio poveznicu između okružnih uprava i građana. Održani su sastanci građana radi prikupljanja povratnih informacija zajednice. Osnovano je Regionalno upravno tijelo koje je okupilo predstavnike raznih dionika, građane, poslovne ljude i općinske službenike. U tome programu vijeće četvrti odlučuje o tome kako će se utrošiti sredstva projekta. Sredstva je nadzirao Ured za koordinaciju socioprostornog planiranja. Projekt je financirala Njemačka istraživačka zaklada [54, 55].

Sudionici uključeni u projekt bili su *SenStadtUm* (Senatski odjel za urbani razvoj i okoliš savezne države Berlin), Uprava okruga Treptow-Köpenick, Quartiersmanagement Schöneweide (Program upravljanja susjedstvom) te dvije nevladine organizacije, *Industriesalon Schöneweide* i *Berlin-Südost* [54, 55].

Slika 3. Predloženi projekt za industrijsko područje [55]

Zgrade povijesne vrijednosti očuvane su. Temeljni elementi arhitektonske baštine očuvani su, ali se nastojalo zadovoljiti i suvremene potrebe. Novo susjedstvo osmišljeno je kao heterogena urbana struktura propusna za javnost. Dugi niz godina građani nisu imali pristup obalama rijeke zbog njihove industrijske namjene. U novome susjedstvu, u skladu sa zahtjevima javnosti, osigurana su nova rekreacijska područja, javne staze i šetnice uz obalu rijeke [55]. Čak i godinama nakon provedbe projekta

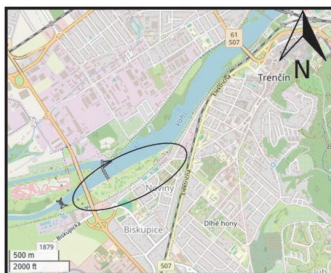
građani su imali pristup obali rijeke (slika 4.). Činjenica da se projektno područje aktivno koristi dokazuje kontinuitet i uspjeh projekta u participativnome projektiranju utemeljenome na zajednici.

Slika 4. Fotografija iz 2021. koja prikazuje aktivnu upotrebu obale rijeke [56]

Slika 5. Karte Trenčína [57]

Slika 6. Predloženi projekt za upotrebu riječne obale [58]

Slika 7. Fotografija iz 2025. koja prikazuje aktivnu upotrebu riječne obale [59]

4.2. Projekt 2: Slovačka

Trenčín, smješten u sjeverozapadnoj Slovačkoj, regija je s industrijskom baštinom koja je nekoć bila industrijsko središte zemlje s brojnim tvornicama. Najkritičniji problem u urbanome tkivu grada jesu ceste koje odvajaju obalu rijeke Vaha od središta grada, što stanovnicima otežava pristup obali rijeke (slika 5.) [28].

Inicijativom pod nazivom "Trenčín si ti" cilj je bio omogućiti aktivno sudjelovanje javnosti u planiranju područja uz obalu rijeke Vaha u gradu Trenčínu te uspostaviti dijalog s javnošću poboljšanjem komunikacije. Prva rasprava o povezanosti željezničkog područja i središta grada održana je 2012. uz sudjelovanje otprilike 200 građana. Sudjelovanje javnosti omogućeno je u sklopu radionica, šetnji gradom, istraživanja fokusnih skupina i stručnih foruma. Urbanistički natječaj održan je 2014. Cilj natječaja bio je dobiti ideje i pristupe, a ne detaljne prijedloge rješenja. Nakon ideinih rješenja projektni timovi pripremili su i proveli projekte.

Taj projekt financiran je privatnim ulaganjima. Sudionici projekta su lokalna samouprava, arhitekti i urbanisti, građani i privatni investitori [28, 58]. U nastavku primjer je projekta koji je dobio posebnu nagradu (slika 6.).

Fotografija područja snimljena 2025. pokazuje da će se interakcije građana s riječnom obalom nastaviti (slika 7.). Činjenica da se projektno područje aktivno koristi dokazuje kontinuitet i uspjeh projekta u participativnome projektiranju utemeljenome na zajednici.

4.3. Projekt 3: Turska

Kadıköy, osim što je jedno od najstarijih naselja na anatolskoj strani Istanbula, danas je središte s visokom razinom obrazovanja i socioekonomskog razvoja. Četvrt Hasanpaşa, posebno, jedno je od područja unutar Kadıköya gdje se povijesna industrijska baština isprepliće s modernim urbanim životom i gdje se mogu uočiti društveni utjecaji urbane transformacije [60] (slika 8.).

Plinara *Hasanpaşa* u Kadıköy, u Istanbulu, prestala je s proizvodnjom 1993. i zatvorena je. Na tome mjestu planirala se izgradnja supermarketa, kuća, bolnica i parkirališta. Međutim, stanovnici grada i Općina Kadıköy počeli su raditi na skretanju pozornosti na kulturnu baštinu tog područja te osigurati da se ono očuva i koristi za dobrobit javnosti. Godine 1994. lokalni stanovnici

Slika 8. Karte Kadıköya i Hasanpaše [57]

Slika 9. Hasanpaşa Gasworks prije (lijevo) i nakon (desno) obnove [62]

osnovali su nevladinu organizaciju pod nazivom "Volonteri za okoliš plinare". Ta je nevladina organizacija organizirala lokalne stanovnike, provodila istraživanja i panele te pokrenula peticijske kampanje. Godine 1996. plinara Hasanpaşa stavljena je pod zaštitu. Godine 2001. Grad Istanbul odobrio je idejni projekt za plinaru koji su pripremili profesori Arhitektonskoga fakulteta Tehničkog sveučilišta u Istanbulu. Odlučeno je da će se područje plinare prenamijeniti u društveno-kulturni prostor. Taj je projekt financirao Grad Istanbul [61]. Razvijen je participativni model upravljanja u suradnji s nevladinim organizacijama, stanovnicima četvrti, predstavnicima WALD-a, predstavnicima Općine Kadıköy i arhitektonskim projektnim timom. Nevladine organizacije provodile su aktivnosti na tome području. Arhitektonski projektni tim održao je prezentacije za stanovnike četvrti tijekom projektiranja i provedbe. Volonteri za okoliš plinare radili su na aktivnome korištenju na tome području organizacijom društveno-kulturnih događanja za stanovnike četvrti sve dok područje nije transformirano. Projekt i natječajni radovi službeno su započeli 2012., no radovi na restauraciji započeli su 2017. Sudionici projekta bili su Grad Istanbul, Općina Kadıköy, Tehničko sveučilište u Istanbulu, Svjetska akademija za lokalnu samoupravu (WALD), *Volonteri za okoliš plinare* (nevladina organizacija) i stanovnici četvrti [62]. Na slici 9. prikazano je područje prije obnove i nakon nje. Hasanpaşa Gasworks je 2021. prenamijenjen u prostor usmjeren

na kulturu, umjetnost i znanost pod nazivom Muzej Gazhane. Muzej Gazhane, u kojem se održavaju razna događanja, danas intenzivno koriste stanovnici Istanbula. Muzej, izložbene dvorane i događanja na tome području besplatni su, a kafiće i restorane vode gradske institucije na neprofitnoj osnovi. *Gasworks Environmental Volunteers* nastavljaju svoje aktivnosti kao aktivna nevladina organizacija na tome području, organizirajući šetnje i razna događanja kako bi objasnili Hasanpaşu Gasworksu i njegovu transformaciju. Na sljedećoj fotografiji prikazana je lokacija nakon transformacije, kao i jedno od događanja [62] (slika 10.). Činjenica da se područje aktivno koristi dokazuje kontinuitet projekta i uspjeh u participativnome projektiranju utemeljenome na zajednici.

Slika 10. Aktivna upotreba Hasanpaşa Gasworksa nakon obnove [62]

4.4. Projekt 4: Brazil

Complexo da Maré, smješten u sjevernome dijelu Rio de Janeira, najveće je neplansko naselje u gradu, koje se sastoji od 16 favela i dom je za približno 140.000 ljudi [63] (slika 11.)

Slika 11. Karte Complexo da Maré [57]

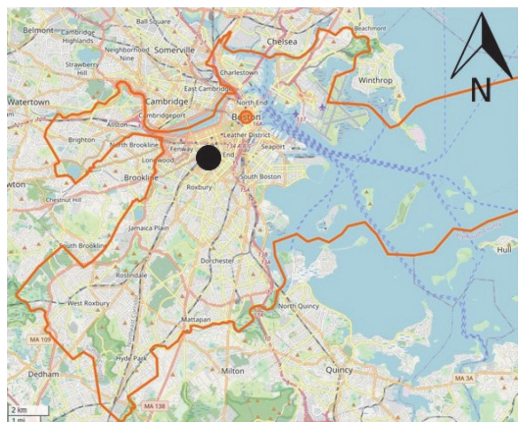

Slika 12. Inicijative sudjelovanja u Complexo da Maré [30]

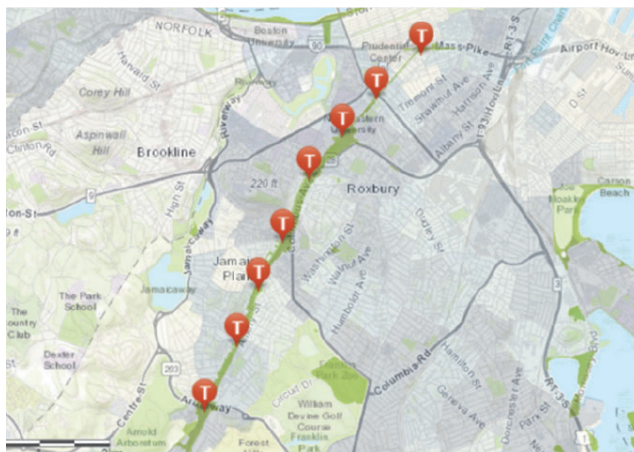
Siromašna naselja u Rio de Janeiru karakteriziraju društvena isključenost, nedostatak osnovnih javnih usluga, siromaštvo te visoka razina nasilja i kriminala. Projektanti i istraživači udružili su se s lokalnom nevladinom organizacijom kako bi redizajnirali trg na tome području primjenom strategija participativnog projektiranja. Projektanti su provodili vrijeme promatrajući naselja, sudjelujući u događanjima i razgovarajući s lokalnim stanovnicima kako bi zadobili njihovo povjerenje. Razgovori sa stanovnicima rezultirali su podatcima o njihovim željama i potrebama. Projektanti i istraživači razvili su strategije za procese participativnog projektiranja na temelju sastanaka s nevladinom organizacijom. S lokalnim stanovnicima organizirani su javni sastanci. Taj projekt financirali su nevladina organizacija i istraživači. Sudionici projekta bili su lokalna nevladina organizacija, projektanti, istraživači i stanovnici naselja. Kriminalne organizacije ometale su proces, a odziv je bio jako slab. Projekt je otkazan jer nije uspio ostvariti svoje ciljeve [30, 64] (slika 12.).

4.5. Projekt 5: SAD

Boston je jedan od najstarijih i najgušće urbaniziranih gradova u Sjedinjenim Američkim Državama. Postindustrijski pad sredinom 20. stoljeća doveo je do pomaka prema razvoju usmjerenome na obrazovanje, biotehnologiju i financije. Od devedesetih godina dvadesetog stoljeća regija je postala ekonomski bogatija i etnički raznolikija [65] (slika 13.).

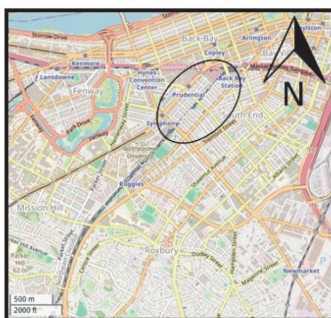
Slika 13. Karte Bostona i područja projekta [57]

Slika 13.a Karta projektnog područja [65]

Obučeni koordinatori vodili su sastanke s projektantima, lokalnim vlastima, predstavnicima Massachusetts Bay Transportation Authorityja (MBTA), predstavnicima nevladinih organizacija i stanovnicima četvrti. Zapisnici sa sastanaka distribuirali su se u projektnome biltenu. Stanovnike četvrti kontaktiralo se iz ureda i putem telefonskih linija. Projekt su financirali MBTA i lokalna vlast u partnerstvu s privatnim investitorima. Sudionici projekta bili su MBTA, lokalna vlast grada Bostona, arhitekti, krajobrazni arhitekti, nevladine organizacije i stanovnici četvrti. Projekt uključuje željeznički sustav s pet linija, uređene parkovne putove i biciklističke staze, osam novih željezničkih

postaja, sveobuhvatne rekreacijske sadržaje i mrežu gospodarskog razvoja usmjerenu na četvrti oko svake postaje. Od svoje provedbe područje se aktivno koristi pod nazivom Boston Southwest Corridor Park, a inicijative za sudjelovanje zajednice traju do danas [66, 67] (slika 14.). Činjenica da se projektno područje aktivno koristi dokazuje kontinuitet i uspjeh projekta u participativnome projektiranju utemeljenome na zajednici.

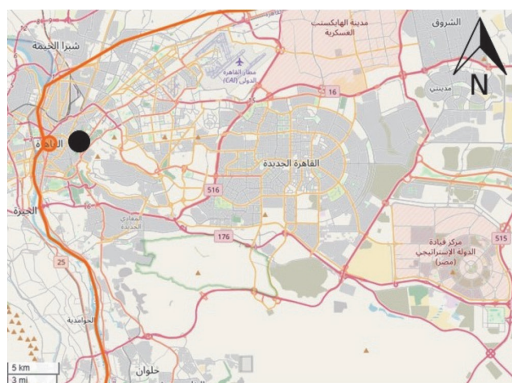

Slika 14. Trenutačna upotreba parka Boston Southwest Corridor [66]

4.6. Projekt 6: Egipat

El-Darb El-Ahmar jest četvrt u povijesnome središtu Kaira, u kojoj se nalaze arhitektonski spomenici koji datiraju iz 14. stoljeća. S populacijom od približno 200.000 stanovnika, to je jedno od najživljih područja u društvenome i ekonomskome tkivu Kaira [68] (slika 15.).

Povijest tržnice Tablita u Kairu, u Egiptu, seže u četrdesete i pedesete godine 20. stoljeća. Godine 1989., na zahtjev lokalne vlasti, prodavači su ojačali stupove na području tržnice, izgradili krov i reorganizirali namjenu. Na zahtjev okružnih vlasti šaik tržnice (lokalni vođa) podijelio je zemljište na male jedinice i raspodijelio ih među prodavačima. Mnogi prodavači stanuju u zgradama koje okružuju područja tržnice. Nadalje, prodavači organiziraju prostor tržnice i koriste ga kao javni prostor za proslave Mawlid al-Husseina, jednog od najvažnijih vjerskih festivala koji se svake godine slavi u Egiptu [69].

Slika 15. Karte Kaira i El-Darb El-Ahmara [57]

Slika 16. Fotografije iz 2021. koje prikazuju trenutačno stanje tržnice Tablita [71]

Nakon potresa 1992. zaštita i poboljšanje područja postali su prioritet. Godine 1999. predloženo je poboljšanje tržnice Tablita kao participativni projekt. Od prodavača tražilo se da sudjeluju u procesu projektiranja i da djeluju kao financijeri. Nakon istraživanja provedenih među stanovnicima susjedstva i prodavačima organizirane su radionice projektiranja s prodavačima koji imaju prodajne jedinice na tržnici. Planirano je da ga financiraju prodavači koji imaju prodajne jedinice na tržnici Tablita. Sudionici projekta bili su vlada, Odjel za upravljanje tržnicama, CDS i AKCS-E (agencije za projektiranje i provedbu projekta), šaik tržnice, muški prodavači i muški stanovnici susjedstva. Šaik tržnice djelovao je kao autoritarna prepreka procesa pristupanja [70]. Međutim, nisu pronađeni podaci o projektu osmišljenome nakon participativnog projektiranja i o njegovoj provedbi. Kao što je to prikazano na fotografijama u nastavku, područje tržnice Tablita je 2021. zahtijevalo obnovu (slika 16.).

4.7. Projekt 7: Tajland

Sukhothai, smješten u sjevernome Tajlandu, ima povijest dulju od 700 godina kao administrativno i vjersko središte. Ekonomski, Sukhothai znatno zaostaje za Bangkokom. Ta ekonomska asimetrija navela je Sukhothai da usvoji razvojni model temeljen na kulturnoj baštini [72].

Povijesni park Sukhothai obuhvaća ruševine grada Sukhothaija, glavnog grada Kraljevstva Sukhothaija u 13. i 14. stoljeću. Šezdesetih godina 20. stoljeća vlada je zaštitila ruševine

povijesnih gradova. Mjestom svjetske baštine UNESCO-a proglašeno je 1991. Povijesni grad koji okružuje područje povijesnog parka, a koji trenutačno služi kao stambeno područje, također je prihvaćen kao mjesto svjetske baštine unutar granica nacionalnog parka te na tome području nije dopuštena nikakva gradnja osim konzervacije ili restauracije. Postavljanje spomenika bilo je strogo kontrolirano. Lokalni stanovnici nastavljaju upotrebljavati ceste, kanale, brane i nasipe. Vjerske građevine u povijesnim područjima poštuju se i upotrebljavaju za bogoslužje. Ondje se održavaju i tradicionalni festivali. Park svake godine dočekuje tisuće posjetitelja [73] (slika 18.). Područje parka zaštićeno je i njime upravlja Odjel za likovne umjetnosti (FAD) tajlandskog Ministarstva kulture. Područje je zaštićeno strogim zakonima koje provode FAD i nadležne vladine agencije i općine. DASTA (Uprava za određena područja za održivi turizam) promiče suradnju zajednice pomažući

Slika 17. Karte Sukhothaija i povijesnog parka [57]

stanovnicima u osnivanju turističkih klubova. Nastoji se stvoriti suradničko okruženje u kojemu se dijele strategije za zaštitu baštine koja doprinosi održivosti turizma. Projekt je financirala lokalna samouprava u partnerstvu s privatnim investitorima. Sudionici u projektu bili su FAS, DASTA, vladine agencije (TAT), općina Sukhothai, privatni investitori, nevladine organizacije i stanovnici susjedstva [74, 75].

Vrijednost baštine objašnjava se stanovnicima pomoću informativnih i edukativnih programa. Nekim su stanovnicima dodijeljene uloge poput turističkih vodiča na tome području kako bi se osiguralo vlasništvo i očuvanje lokaliteta baštine. Sudjelovanje zajednice potiče se kroz uloge dodijeljene stanovnicima na festivalima koji se održavaju u područjima povijesnih parkova. Zbog političkih prepreka nije bilo sudjelovanja u procesu prostornog odlučivanja [73].

Slika 18. Fotografija stanovnika koji rade u povijesnome parku Sukhothaiju [76]

4.8. Projekt 8: Australija

Melbourne je jedan od gradova s najbržim rastom u OECD-u u posljednja dva desetljeća. Kensington, smješten u unutarnjemu,

zapadnome dijelu Melbournea, jedno je od područja gdje se najjasnije uočavaju industrijska prošlost grada, strategije urbane obnove i demografska gentrifikacija. Ima gentrificiranu strukturu stanovništva koju čine mlada, visokoprimaljska, obrazovana i mala kućanstva [77].

Godine 2018. donesena je odluka o obnovi dječjeg parka pod nazivom JJ Holland Park u području Kensingtona, u Melbourneu. U tom su kontekstu održana savjetovanja sa zajednicom

Slika 19. Karte Kensingtona i JJ Holland Parka [57]

te su mišljenja prikupljena internetom i osobno. Mrežna anketa pitala je članove zajednice što cijene kod parka, kako trenutačno upotrebljavaju igralište i kako ga žele upotrebljavati u budućnosti [78]. Djeca iz *Kensington Community Children's Cooperative* također su pridonijela idejama stvaranjem crteža i modela te prikazivanjem onoga što su zamislila za novo igralište. Mnoge od tih ideja uvrštene su u idejni projekt. Nakon što je idejni plan pripremljen, virtualno je predstavljen pomoću slika projekta od 360 stupnjeva i interaktivnih karata, a upućeni su pozivi za povratne informacije. Idejni plan dalje je razvijen na temelju povratnih informacija (slika 20.). Taj projekt financirao je Melbourne. Sudionici su bili *Kensington Community Children's Cooperative*, *Kensington Neighbourhood House* i *Unison Housing* te stanovnici, djeca i projektanti [79].

Slika 20. Predloženi projekt za JJ Holland Park [78]

Slika 21. Aktivna upotreba parka [80]

Projekt koji je proveden 2021. uključivao je rješenja kao što su ponovna upotreba i obnova postojeće opreme na temelju zahtjeva, dodavanje većih prostora za roštilj, povećanje broja stabala, povezivanje postojećega košarkaškog igrališta s

uspješnih praksi participativnog planiranja; slabosti usporedbom uobičajenih problema i ograničenja, prilike usporedbom mogućnosti i potencijala participativnog projektiranja te prijetnje i rizici unutar participativnih procesa (tablica 3.).

dječjim igralištima i kontrola pristupa pasa na igralište [78]. Činjenica da se projektno područje aktivno upotrebljava dokazuje kontinuitet i uspjeh projekta u participativnome projektiranju utemeljenome na zajednici (slika 21.).

5. Rezultati

Provedena je SWOT analiza i tablično prikazana pomoću podataka iz ishoda istraživanja. U tom su kontekstu snage svakog slučaja identificirane usporedbom

Tablica 3. SWOT analiza za osam (8) razmatranih projekata

Projekti	Snage	Slabosti	Prilike	Prijetnje
1. Njemačka	Stanovnici susjedstva i nevladine organizacije bili su uključeni u proces. Javna rekreacijska područja stvorena su uz obalu rijeke na zahtjev građana. Projekt je financiran.	Zbog ograničenih ljudskih resursa s građanima nije bilo moguće komunicirati na ravnopravnoj osnovi. Postojala su ograničenja funkcionalnih promjena zbog pravno restriktivnih pravila zaštite.	Lokalne inicijative imaju visoku razinu organizacijskih kapaciteta i iskustva. Napuštena naselja pretvorena su u potencijalna proizvodna područja.	Građani koji su vjerovali da bi to uznemirilo općinske službenike bili su neskloni sudjelovanju. Zbog zakonskih ograničenja i nedostatnih sredstava nisu mogli biti ispunjeni svi zahtjevi građana.
2. Slovačka	Participativno projektiranje pokrenuto je u ranim fazama planiranja, a javnost je mogla sudjelovati u ranoj fazi. Građani, studenti i profesionalni dizajneri bili su uključeni u proces s različitim konceptima. Projekt je financirao privatni sektor.	Iako je sudjelovanje građana bilo omogućeno tijekom faze planiranja, utjecaj javnosti smanjio se tijekom provedbe projekata. Građani su svoje ideje i prijedloge mogli prenijeti samo kroz natječajne projekte arhitekata i urbanista.	Nova područja stvorena uz obalu rijeke imaju potencijal za poboljšanje društvene uporabljivosti i kulturnih aktivnosti.	Uključenost privatnog sektora u financiranje projekta može dovesti do sukoba interesa. Kada ne postoji postojeći model za sudjelovanje građana, proces može postati težak.
3. Turska	Stanovnici susjedstva bili su uključeni u proces putem nevladinih organizacija. Područje je na zahtjev građana stavljeno na raspolaganje bez naknade. Činjenica da nevladina organizacija nastavlja imati aktivnu ulogu nakon transformacije pozitivno pridonosi održivosti funkcije.	Stanovnici susjedstva mogu komunicirati s institucijama samo putem nevladinih organizacija. Gradska uprava Istanbula nije komunicirala s građanima. Nedostatak politike sudjelovanja otežava komunikaciju između institucija.	Stanovnici susjedstva mogu raditi u suradnji.	Nedostatak aktualnog modela sudjelovanja komplicira komunikaciju između građana i institucija.
4. Brazil	Aktivna uloga lokalnih nevladinih organizacija pozitivno pridonosi dopiranju do građana.	Interes javnosti za sudjelovanje u projektu bio je manji od očekivanog. Kontrola javnih prostora koju provode kriminalne skupine u gradu smanjila je povjerenje javnosti u projekt. Nedostatak financijskih sredstava negativno je utjecao na projekt. Nije bilo podrške lokalnih vlasti. Trenutačno ne postoji politika sudjelovanja.	Uključivanje više lokalnih organizacija ima potencijal podržati proces sudjelovanja.	Kratkoročni projekti mogu biti nedostatni za postizanje trajne promjene. Skupine koje pokušavaju ometati proces participativnog projektiranja mogu intervenirati.

Tablica 3. SWOT analiza za osam (8) razmatranih projekata- nastavak

Projekti	Snage	Slabosti	Prilike	Prijetnje
5. Sjedinjene američke države	Redoviti sastanci osigurali su sudjelovanje javnosti. Sredstva su dodijeljena za projekt i učinkovito iskorištena. Participativni proces osigurao je dugoročno vlasništvo nad projektom, koji je lokalna zajednica zaštitila.	45 % dizajnera ocijenilo je kvalitetu dizajna lošom. Neodlučnost građana u nekim područjima usporila je proces. Opterećenje poslom povećalo se zbog čestih sastanaka.	Zahvaljujući participativnim pristupima, parkovi i javni prostori zaštićeni su od vandalizma i drugih negativnih utjecaja te se aktivno koriste.	Brze demografske promjene u susjedstvima dovele su do toga da odluke postanu zastarjele u kratkome vremenskom razdoblju. Trajanje participativnog procesa i velik broj održanih sastanaka rezultirali su povećanjem vremena i troškova.
6. Egipat	Održane su radionice participativnog projektiranja kako bi se prodavačima pružila podrška u razvoju njihovih dizajnerskih ideja. Iako su sudionici isprva bili neodlučni, broj sudionika se s vremenom povećao.	Sudjelovanje žena ograničeno je. Stajališta utjecajnih dionika poput šefa tržnice zasjenila su mišljenja ostalih sudionika. Sredstva su bila nedostatna jer su projekt trebali financirati prodavači.	Sudionici su stekli znanje o procesu projektiranja i vježbali raspravljanje o okolišnim, ekonomskim i prostornim potrebama. Alati poput trodimenzionalnih modela i fotografija drugih tržnica olakšali su osobama s nižom razinom obrazovanja izražavanje svojih ideja.	Sudionici isprva nisu prihvatili proces sudjelovanja, vjerujući da je besmislen i da stručnjaci znaju bolje.
7. Tajland	Propisi o zaštiti i obnovi jasno su definirani i provode se. Stanovnici susjedstva igraju aktivnu ulogu u tradicionalnim događanjima, postajući dio zajednice. Financijska sredstva za upravljanje područjem mogu se osigurati turizmom.	Sudjelovanje općenito ostaje na simboličnoj razini. Ne postoji politika sudjelovanja. Stanovnici susjedstva nemaju dovoljno informacija o vrijednosti baštine područja i sudjelovanju zajednice.	Javno znanje i vještine mogu se poboljšati kroz programe obrazovanja i podizanja svijesti. Aktivno uključivanje privatnog sektora u to područje stvara potencijal za povećanu suradnju.	Pretjerana komercijalizacija povijesnog područja parka predstavlja rizik od narušavanja autentičnosti područja.
8. Australija	Djeca koja najviše upotrebljavaju igralište također su bila uključena u proces. Pružanje mogućnosti sudjelovanja na mreži i uživo povećalo je inkluzivnost. Činjenica da je projekt vodila općina pridonijela je njegovu uspjehu sprječavanjem sukoba interesa.	Iako su procesi sudjelovanja uključivali jasne i kratke korake, a projektno područje bilo malo, razdoblje od najave do provedbe projekta trajalo je jako dugo.	Činjenica da je većina sudionika dala povratne informacije na mreži upućuje na to da mrežne platforme mogu biti od pomoći.	Dugotrajni procesi registracije mogu povećati financijski teret i dovesti do gubitka motivacije.

Pojedinačne SWOT analize omogućuju detaljno razumijevanje unutarnje dinamike i vanjskih pritisaka specifičnih za svaki slučaj. Međutim, potrebna je analitička sinteza kako bi se identificirali sustavni obrasci koji određuju uspjeh ili neuspjeh participativnog projektiranja utemeljenog na zajednici. Kvalitativne informacije i empirijski dokazi dobiveni iz SWOT profila pretvoreni su u standardizirane rezultate unutar evaluacijske matrice, čime je stvoren polukvantitativni okvir. U evaluacijskoj matrici predstavljenoj u tablici 4. kontekstualni ulazni podaci, postupci i ishodi svakog projekta bodovani su prema kriterijima evaluacije kodiranja navedenima u tablici 2. Projekti 4. (Brazil), 6. (Egipat) i 7. (Tajland), koji su dobili niske ocjene, provodili su se u državama u kojima su projekti participativnog projektiranja utemeljenog na zajednici otkazani, nisu provedeni te im je nedostajalo prostorno sudjelovanje. Analiza matrice otkrila je da su ti slučajevi dobili niske ocjene za ekonomski kapacitet,

kapacitet društvene organizacije i političke/autoritarne prepreke. Neuspjeh projekata koji su postigli niske rezultate u kontekstualnim ulaznim podacima ekonomskoga kapaciteta, kapaciteta društvene organizacije i političkih/autoritarnih prepreka pokazuje da su kontekstualni čimbenici jako važni u projektima participativnog projektiranja utemeljenog na zajednici. Projekti 1. (Njemačka), 2. (Slovačka), 3. (Turska), 5. (SAD) i 8. (Australija), koji su bili uspješni i održivi, dobili su visoke ocjene u evaluacijskoj matrici. Ekonomski kapacitet razlikuje se u tim slučajevima. Kapacitet društvene organizacije i političke/autoritarne prepreke bili su slični, osim u Turskoj. Međutim, u Turskoj je proaktivno sudjelovanje kapaciteta društvene organizacije kompenziralo političku/autoritarnu prepreku. Što se tiče kontekstualnih čimbenika, slučajevi u kojima je jedna od triju potkategorija niska mogu se uravnotežiti visokim ocjenama u drugim potkategorijama, dok niske ocjene u više potkategorija dovode do neuspjeha.

Tablica 4. Evaluacijska matrica

Projekti	Gospodarski kapacitet	Kapacitet društvene organizacije	Političke/autoritarne prepreke	Financijski resursi	Raznolikost sudionika	Metodološka raznolikost	Dubina sudjelovanja prema IAP2	Rezultat
1. Njemačka	Visoko (3)	Srednje (2)	Visoko (3)	Nisko (1)	Visoko (3)	Srednje (2)	Srednje (2)	16
2. Slovačka	Srednje (2)	Srednje (2)	Visoko (3)	Nisko (1)	Visoko (3)	Visoko (3)	Visoko (3)	17
3. Turska	Srednje (2)	Visoko (3)	Srednje (2)	Visoko (3)	Visoko (3)	Srednje (2)	Srednje (2)	17
4. Brazil	Nisko (1)	Nisko (1)	Nisko (1)	Visoko (3)	Srednje (2)	Nisko (1)	Nisko (1)	10
5. SAD	Visoko (3)	Visoko (3)	Visoko (3)	Srednje (2)	Visoko (3)	Nisko (1)	Srednje (2)	17
6. Egipat	Nisko (1)	Srednje (2)	Nisko (1)	Visoko (3)	Nisko (1)	Srednje (2)	Nisko (1)	11
7. Tajland	Nisko (1)	Nisko (1)	Srednje (2)	Srednje (2)	Nisko (1)	Nisko (1)	Nisko (1)	9
8. Australija	Visoko (3)	Srednje (2)	Visoko (3)	Visoko (3)	Visoko (3)	Visoko (3)	Visoko (3)	20

Projekti 4., 6. i 7. u tablici 3. imaju manju raznolikost sudionika u usporedbi s drugim projektima, a njihovi procesi donošenja odluka bili su ograničeni na faze "Informiranja" i "Konzultiranja". Projekt 2. također ima malu raznolikost sudionika, ali su njegovi procesi donošenja odluka sveobuhvatniji te obuhvaćaju "Informiranje", "Konzultiranje", "Uključivanje" i "Suradnju". Projekti 1., 3. i 5. bili su sveobuhvatniji u pogledu raznolikosti sudionika i procesa donošenja odluka. Kada se uspješni i neuspješni projekti vrednuju zajedno, raznolikost sudionika važan je kriterij koji utječe na uspjeh. Međutim, ne postoji korelacija između uspjeha projekata participativnog projektiranja utemeljenog na zajednici i toga jesu li financijska sredstva vanjska, unutarnja ili mješovita. Iako raznolikost metoda sudjelovanja ne utječe izravno na uspjeh projekta, dubina sudjelovanja utječe. Matrica vrednovanja pokazuje da, iako raznolikost metoda sudjelovanja ne utječe na uspjeh projekata participativnog projektiranja utemeljenog na zajednici, dubina sudjelovanja na njega izravno utječe. Iako postoje uspješni projekti s malom raznolikošću metoda sudjelovanja, postoje i neuspješni projekti s velikom raznolikošću. Međutim, projekti s malom dubinom sudjelovanja nisu uspjeli.

6. Rasprava

U ovome odjeljku izneseni su zaključci izvedeni iz SWOT analiza te sintetizirani rezultati Matrice vrednovanja. Ispitani primjeri participativnog projektiranja utemeljenog na zajednici raspravljaju o doprinosima participativnog projektiranja njegovu uspjehu, problemima i ograničenjima na koje se nailazi u procesu sudjelovanja te prilikama i prijetnjama koje predstavljaju inicijative participativnog projektiranja.

6.1. Uspješne prakse participativnog planiranja

Kako je SWOT analiza otkrila, zajednički nazivnik uspješnoga participativnog planiranja u različitim geografskim područjima jesu inkluzivni i rani participativni procesi. U projektima kao što su *Boston Southwest Corridor* i *Trencin* rano sudjelovanje javnosti jača psihološku povezanost s prostorima. Kako taj osjećaj

vlasništva raste, tako građani postaju spremniji i odgovorniji za zaštitu, održavanje i dugoročnu uporabljivost tih prostora [81]. Još jedan ključni element uspješnih primjera jest osposobljavanje i osviještenost sudionika. Znanje sudionika o terminologiji planiranja i funkcioniranju procesa omogućilo im je učinkovitije sudjelovanje u raspravama [32, 82].

Financijska održivost također je ključan čimbenik uspjeha. U ispitivanim uspješnim slučajevima projekti su bili podržani dostatnim proračunskim sredstvima koja su omogućila da se sudjelovanje u aktivnostima nastavi bez prekida. Bez odgovarajućeg financiranja projekti sudjelovanja mogu biti prekinuti prije nego što započnu ili izgubiti kontinuitet. Nedostatak financiranja ograničava obrazovne mogućnosti, otežava provedbu projekta i sprječava osiguravanje potporne infrastrukture za sudionike (naprimjer, skrb o djeci za one koji ne mogu prisustvovati sastancima). Zato uspješni primjeri uključuju one koji planiranje financijskih sredstava tretiraju kao sastavni dio participativnog procesa [73]. Suprotno teorijama ovisnosti o resursima, ovo istraživanje otkriva da podrijetlo financiranja (unutarnje naspram vanjskog) ima zanemariv utjecaj na ishod sudjelovanja. Ovaj nalaz dovodi u pitanje pretpostavku da je lokalno financiranje jednako lokalnome vlasništvu. Suprotno literaturi, ne nalaze se velike razlike između financiranja i vanjske ovisnosti, hibridnih modela ili lokalnog financiranja. Uspjesi i neuspjesi mogu se pojaviti u projektima s trima različitim metodama financiranja (tablica 4.).

Kao što je to prikazano u tablici 4., raznolikost sudionika izravno utječe na uspjeh projekta. Tamo gdje su rezultati raznolikosti bili niski (npr. isključenost rodova u tradicionalnim kontekstima), projekti su postali ranjivi na "zarobljavanje" lokalnih moćnika kao što je "tržišni šejk". Raznolikost sudionika etička je prilika i "socijalno osiguranje" koje sprječava da lokalne interesne skupine manipuliraju projektom. U slučajevima kada je raznolikost visoka, rizik od sabotaze smanjuje se.

Podaci pokazuju da je dubina angažmana puno snažniji pokazatelj uspjeha od raznolikosti primijenjenih metoda angažmana. Jedinstven angažman velike dubine (npr. suradnja) daje uspješnije rezultate od pristupa male dubine koji primjenjuje široku paletu metoda.

6.2. Uobičajeni problemi i ograničenja

Najčešći je problem površno sudjelovanje. U mnogim slučajevima čini se da se lokalne vlasti savjetuju s javnošću kako bi ispunile zakonske zahtjeve. Međutim, u stvarnosti je utjecaj javnosti na odluke minimalan. Kao što se vidi na primjeru Rio de Janeira, neuspjeh lokalnih vlasti da izravno komuniciraju s javnošću i umjesto toga sudjeluju putem posredničkih institucija stvorio je sličnu neučinkovitost. Istraživanje pokazuje da kada se doprinos građana ne odražava u praksi, tada povjerenje javnosti u procese sudjelovanja biva poljuljano, a želja za sudjelovanjem smanjuje se. Ta situacija dugoročno može dovesti do zamora od sudjelovanja; ako ljudi opetovano prisustvuju sastancima i ulažu trud, ali ne vide nikakvu konkretnu promjenu, njihova će motivacija znatno opasti.

Nadalje, nedostatak institucionaliziranog modela sudjelovanja prepoznat je kao slabost u mnogim slučajevima. Na primjer, u Egiptu i Turskoj postoji nedostatak pravnih okvira ili standardiziranih metoda za usmjeravanje sudjelovanja javnosti unutar općina.

Kao što je vidljivo u tablici 4., projekti koji imaju niske ocjene u potkategorijama ekonomske sposobnosti, sposobnosti društvene organizacije i političkih/autoritarnih barijera, a to su tri varijable koje pripadaju kategoriji kontekstualnih čimbenika, ne uspijevaju čak ni ako dobiju visoke ocjene u drugim kategorijama. Kontekstualni čimbenici mogu se smatrati ograničenjima za uspjeh projekata participativnog projektiranja utemeljenog na zajednici.

6.3. Prilike participativnog projektiranja

Jedan od najvažnijih nalaza evaluacijske matrice jest kompenzacijski odnos između kontekstualnih varijabli. Dok postojeća literatura općenito postavlja ekonomsku sposobnost kao preduvjet za uspješne projekte participativnog projektiranja utemeljenog na zajednici, ova analiza upućuje na nijansiraniju stvarnost. Slučajevi s umjerenim ekonomskim rezultatima mogli su postići otpornost samo kada je društveni kapital bio visok, a političke i autoritarne barijere visoke; organizacija zajednice djeluje kao strukturna protuteža financijskoj oskudici. Zato uspjeh projekata participativnog projektiranja utemeljenog na zajednici nije linearni ishod bogatstva, već rezultat kontekstualnog balansiranja, gdje društveno djelovanje prevladava ograničenja okruža s niskim resursima.

U projektima oblikovanima aktivnim sudjelovanjem javnosti lokalne zajednice preuzimaju veću odgovornost za rezultirajuće proizvode, a problemi poput vandalizma i zanemarivanja smanjeni su. Kada članovi zajednice sebe doživljavaju kao suvlasnike ishoda projekta, oni se dobrovoljno javljaju kako bi osigurali sigurnost i održavanje tih prostora. To je u skladu s nalazima u literaturi da snažne društvene veze povećavaju razinu sigurnosti javnih prostora [83, 84].

Još jedna velika prilika leži u učinkovitijoj upotrebi javnih prostora i revitalizaciji društvenog života. Kako ljudi kroz participativne

procesе doprinose stvaranju prostora prilagođenih njihovim potrebama i zahtjevima, tako se povećala upotreba parkova, trgova, cesta i zgrada. Taj se fenomen često naglašava u literaturi o planiranju kao "tajna živahnih i prostora visoke uporabljivosti jest u tome da ih njihovi korisnici prihvate" [27].

Još jedna prilika koju nudi participativno planiranje jest razvoj javnog sudjelovanja u upravljanju. Tijekom procesa građani stječu vrijedno iskustvo sudjelovanjem na sastancima, uključivanjem u rasprave i pregovaranjem s donositeljima odluka [85].

Naposljetku, procesi participativnog projektiranja nude prilike za poboljšanje kvalitete poticanjem inovativnih alata i metoda kreativnog izražavanja. Kreativne metode kao što su izrada modela, radionice crtanja i izrada prototipova na razini ulice omogućuju sudionicima da izraze svoje ideje verbalno i konkretnim vizualnim sredstvima. To proces čini zabavnim i inkluzivnim, istodobno stvarajući zajednički jezik između stručnjaka i javnosti.

6.4. Prijetnje u participativnim procesima

Kao što je to prikazano u tablici 4., najveća prijetnja sudjelovanju jest izazov koji predstavljaju kontekstualne barijere (ekonomske, društvene i političke/autoritarne). Ti čimbenici mogu učiniti proces krhkim bez obzira na dubinu sudjelovanja, potencijalno dovodeći projekt do zastoja.

Jedna prijetnja koja bi mogla potkopati razvoj participativnog programiranja jest širenje procesa i povećanje troškova. U idealnome slučaju sudjelovanje je pothvat koji zahtijeva vrijeme. Održavanje ponovljenih sastanaka s različitim dionicima i prikupljanje povratnih informacija u svakoj fazi može produljiti predviđeno trajanje projekta. Ako se tim vremenskim okvirom ne upravlja dobro i projekt ne proizvede opipljive ishode unutar razumnoga vremenskog razdoblja, troškovi rastu i može se razviti frustracija sudionika. Nadalje, produljeni procesi stvaraju proračunski pritisak na javne institucije. Stavke kao što su organizacija sastanaka, troškovi moderiranja i revizije tehničkih analiza povećavaju troškove. Ako su uključeni partneri iz privatnog sektora ili investitori, dugotrajni procesi također mogu testirati njihovo strpljenje i predstavljati rizik od povlačenja iz projekta. Zato, ako se upravljanje vremenom i troškovima ne razmotri pažljivo u participativnim procesima, sam proces može biti prijetnja. Kako bi se to spriječilo, literatura sugerira dobro planiran raspored sudjelovanja koji uravnotežuje dugoročne ciljeve s kratkoročnim ishodima. Naprimjer, formiranje paralelnih radnih skupina za istodobno rješavanje različitih tema ili prikupljanje povratnih informacija putem digitalnih platformi može ubrzati taj proces.

Druga je prijetnja zastarjelost odluka zbog demografskih i društvenih promjena. Kada se participativni plan dovršava tijekom razdoblja od dvije do tri godine, početno prikupljeni podaci i prioriteti mogu se promijeniti. Osobito u područjima koja doživljavaju brzu urbanizaciju ili promjenu demografije lokalne potrebe mogu se promijeniti tijekom provedbe projekta. To nosi rizik da plan razvijen uz veliki napor neće imati očekivani ishod

nakon provedbe. U tome slučaju participativni ishodi moraju se dinamički ažurirati. Povezana prijetnja jest pojava skupina koje nisu zastupljene u participativnome procesu. Ako proces od samog početka nije inkluzivan ili ako se s vremenom pojave novi dionici (npr. novi stanovnici i migranti), donesene odluke mogu se suočiti s izazovima legitimnosti. Zato participativni procesi trebaju biti što fleksibilniji i prilagodljiviji, uz mehanizme za retrospektivnu reviziju.

Sukobi interesa predstavljaju ozbiljan rizik za participativne procese. Taj rizik treba svesti na najmanju moguću mjeru pomoću transparentnosti, odgovornosti i mehanizama neovisnog moderiranja [31].

Neuspjeh participativnih procesa u postizanju konkretnih rezultata predstavlja značajnu prijetnju. Ako nakon bezbrojnih sastanaka, razmjena ili napora ne materijalizira nikakav konkretan projekt, može doći do znatnog nepovjerenja javnosti. Kako bi se suzbila ta prijetnja, participativni procesi trebali bi, ako je to moguće, proizvesti konkretne ishode, čak i one male poput privremenih pilot-projekata ili malih, zajednički ostvarenih poboljšanja u prostoru. To sudionicima omogućuje da vide plodove svojega rada i zadrže povjerenje u proces. Nadalje, lekcije naučene iz pilot-projekata mogu poslužiti kao temelj za veće projekte, omogućujući rano ispravljanje pogrešaka [86].

7. Zaključak

Ovo istraživanje pridonosi literaturi o participativnome projektiranju utemeljenome na zajednici pomicanjem fokusa s pitanja "koji se postupci upotrebljavaju" na pitanje "kako kontekst filtrira te postupke". Integracijom SWOT analiza s evaluacijskom matricom pokazuje se sljedeće:

- kontekst nije sudbina: srednji ekonomski kapacitet može se ublažiti visokim kapacitetom društvene organizacije
- kvaliteta ispred kvantitete: dubina sudjelovanja strukturno je superiornija u odnosu na razne postupke
- filter moći: kontekstualne barijere (tradicionalne ili društvene) mogu sabotirati i najbolje financirane projekte.

Za eksperte ti rezultati sugeriraju da se prije odabira alata za sudjelovanje mora provesti procjena kontekstualne spremnosti. Ovo istraživanje nudi sljedeće konkretne smjernice za praktičare i lokalne samouprave:

- kontekstualna analiza: područje projekta treba analizirati s obzirom na njegove fizikalne aspekte te društvene i političke prepreke
- osiguranje zastupljenosti: raznolikost sudionika etički je zahtjev i zaštita od sabotaze lokalnih centara moći
- dizajn usmjeren na dubinu: u situacijama ograničenog proračuna planeri bi trebali dati prednost mjeri u kojoj se parametri postojećih metoda uključuju u procese donošenja odluka (dubina sudjelovanja), umjesto da samo povećavaju broj metoda.

Iako je ovo istraživanje ograničeno na osam slučajeva, nudi novu perspektivu za utvrđivanje pragova ranjivosti procesa participativnog projektiranja utemeljenog na zajednici. Buduća istraživanja mogla bi se usredotočiti na to kako se kontekstualne prepreke identificirane u ovome istraživanju (osobito u područjima gdje je fizički pristup otežan ili postoji društvena nestabilnost) mogu prevladati pomoću digitalnih platformi za sudjelovanje. To mogu li hibridni modeli prevladati ograničenja tradicionalnih autoriteta ostaje kritično područje istraživanja za buduće participativno planiranje.

LITERATURA

- [1] Arnstein, S.R.: A ladder of citizen participation, *Journal of the American Institute of Planners*, 35 (1969) 4, pp. 216-244, <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>.
- [2] International Association for Public Participation (IAP2): IAP2's public participation spectrum, www.iap2.org.au/resources/iap2-published-resources, 2018.
- [3] The New Urban Agenda. Habitat III, <https://habitat3.org/the-new-urban-agenda/> (accessed 26 March 2026).
- [4] Fiorino, D.J.: Citizen Participation and Environmental Risk: A Survey of Institutional Mechanisms. *Science, Technology, & Human Values*, 15 (1990), pp. 226-243.
- [5] Mandarano, L., Meenar, M.: E-participation: Comparing trends in practice and the classroom, *Planning Practice and Research*, 30 (2015) 4, pp. 457-475, <https://doi.org/10.1080/02697459.2015.1052943>.
- [6] Alam, A., Meenar, M., Barraza, F., Khalil, M.B., Knopp, K.: Citizen engagement on local government Facebook pages: Experience from Aotearoa New Zealand, *Cities*, 123 (2022), Paper No. 103584, <https://doi.org/10.1016/j.cities.2022.103584>.
- [7] Serginson, M., Giddings, B., Messer, S., Ladinski, V.: Assessing the effectiveness of architectural design communication through public participation methods, *Design Management and Professional Practice*, 6 (2013) 1, pp. 25-41.
- [8] Landorf, C.: A framework for sustainable heritage management: A study of UK industrial heritage sites, *International Journal of Heritage Studies*, 15 (2009) 6, pp. 494-510, <https://doi.org/10.1080/13527250903210720>.
- [9] Mahvavinejad, M., Amini, M.: Public participation for sustainable urban planning in the case of Iran, *Proceedings of the International Conference on Green Buildings and Sustainable Cities*, Elsevier, Bologna, Italy, pp. 44-53, 2011, <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2011.11.010>.
- [10] Castells, M.: *The City and the Grassroots: A Cross-Cultural Theory of Urban Social Movements*, University of California Press, Berkeley, USA, 1983.
- [11] Fung, A., Wright, E.: *Deepening Democracy: Institutional Innovations in Empowered Participatory Governance*, Verso, London, UK, 2003.

- [12] United Nations: Sustainable development goals, www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals.html, 2019.
- [13] Healey, P.: Collaborative Planning: Shaping Places in Fragmented Societies, Macmillan Press, London, UK, 1997, <https://doi.org/10.1007/978-1-349-25538-2>.
- [14] Innes, J.E., Booher, D.E.: Reframing public participation: Strategies for the 21st century, *Planning Theory & Practice*, 5 (2004) 4, pp. 419-436, <https://doi.org/10.1080/1464935042000293170>.
- [15] Sanoff, H.: Community Participation Methods in Design and Planning, John Wiley & Sons, New York, USA, 1999.
- [16] Henderson, P.: Including the Excluded: From Practice to Policy in European Community Development, Policy Press, Bristol, UK, 2005.
- [17] Tritter, J.Q., McCallum, A.: The snakes and ladders of user involvement: moving beyond Arnstein, *Health Policy*, 76 (2006) 2, pp. 156-168, <https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2005.05.009>.
- [18] Hurlbert, M., Gupta, J.: The split ladder of participation: A diagnostic, strategic, and evaluation tool to assess when participation is necessary, *Environmental Science & Policy*, 50 (2015), pp. 100-113, <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2015.02.011>.
- [19] Chess, C.: Evaluating Environmental Public Participation: Methodological Questions, *Journal of Environmental Planning and Management*, 43 (2000) 6, pp. 769-784, <https://doi.org/10.1080/713676602>.
- [20] Forester, J.: The Deliberative Practitioner: Encouraging Participatory Planning Processes, MIT Press, Cambridge, USA, 1999.
- [21] McCarthy, J.: Partnership, Collaborative Planning and Urban Regeneration, Ashgate, Aldershot, UK, 2007.
- [22] Cooke, B., Kothari, U. (eds.): Participation: The New Tyranny?, Zed Books, London, UK, 2001.
- [23] Purcell, M.: Urban democracy and the local trap, *Urban Studies*, 43 (2006) 11, pp. 1921-1941, <https://doi.org/10.1080/00420980600897826>.
- [24] Flyvbjerg, B.: Rationality and Power: Democracy in Practice, University of Chicago Press, Chicago, USA, 1998.
- [25] Barnes, M., Sullivan, H., Knops, A., Newman, J.: Power, participation and political renewal: Issues from a study of public participation in two English cities, *Public Administration*, 82 (2004) 2, pp. 273-299, <https://doi.org/10.1111/j.0033-3298.2004.00402.x>.
- [26] Chong, K.Y., Balasingam, A.S.: Tourism sustainability: Economic benefits and strategies for preservation and conservation of heritage sites in Southeast Asia, *Tourism Review*, 74 (2019) 2, pp. 268-279, <https://doi.org/10.1108/TR-02-2018-0025>.
- [27] Barton, H., Grant, M., Guise, R.: Shaping Neighbourhoods: A Guide for Health, Sustainability and Vitality, Spon Press, London, UK, 2003.
- [28] Ladzińska, Z., Ondrejčka, V., Ondřejčková, S., Husar, M.: The impact of participatory planning approach on the quality urban design of former riverbank brownfield sites, *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 471 (2019), 092046, <https://doi.org/10.1088/1757-899X/471/9/092046>.
- [29] Sandercock, L.: When strangers become neighbours: Managing cities of difference, *Planning Theory & Practice*, 1 (2000) 1, pp. 13-30, <https://doi.org/10.1080/14649350050135176>.
- [30] Del Gaudio, C., Franzato, C., de Oliveira, A.J.: The challenge of time in community-based participatory design, *Urban Design International*, 22 (2017), pp. 113-126, <https://doi.org/10.1057/s41289-016-0023-4>.
- [31] Konisky, D.M., Beierle, T.C.: Innovations in public participation and environmental decision making: Examples from the Great Lakes region, *Society and Natural Resources*, 14 (2001) 9, pp. 815-826, <https://doi.org/10.1080/089419201753210620>.
- [32] Binet, A., Sportiche, N., Gavin, V., Arcaya, M.C.: Operationalizing the capabilities approach to understand neighborhood well-being in a participatory action research study, *Journal of Planning Education and Research*, (2023), <https://doi.org/10.1177/0739456X231204862>.
- [33] Fainstein, S.S.: The Just City, Cornell University Press, Ithaca, USA, 2010.
- [34] Johnson, P.A., Acedo, A., Robinson, P.J.: Canadian smart cities: Are we wiring new citizen-local government interactions?, *The Canadian Geographer*, 64 (2020) 3, pp. 402-415, <https://doi.org/10.1111/cag.12636>.
- [35] GIS Geography: High Resolution World Map, <https://gisgeography.com/high-resolution-world-map/>, 06.05.2026.
- [36] Destatis: Population of Germany, Statistisches Bundesamt, Wiesbaden, Germany, www.destatis.de, 07.04.2025.
- [37] OECD: Education at a Glance 2023: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, France, www.oecd.org, 07.04.2025.
- [38] Eurostat: Education and training statistics: Tertiary education attainment, <https://ec.europa.eu/eurostat>, 07.04.2025.
- [39] Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK): Population and education statistics, www.tuik.gov.tr, 07.04.2025.
- [40] IBGE: Brazil population and income statistics, www.ibge.gov.br, 07.04.2025.
- [41] US Census Bureau: Population and income data 2023, U.S. Census Bureau, Washington, USA, www.census.gov, 07.04.2025.
- [42] Central Agency for Public Mobilization and Statistics (CAPMAS): Egypt Statistical Yearbook 2023, CAPMAS, Cairo, Egypt, 2023, www.capmas.gov.eg, 07.04.2025.
- [43] UNESCO: Global education statistics database, <http://uis.unesco.org>, 07.04.2025.
- [44] OECD: OECD Economic Surveys: Thailand 2023, OECD Publishing, Paris, 2023, <https://doi.org/10.1787/4815cb4b-en>.
- [45] Putnam, R.D.: Bowling Alone: America's Declining Social Capital, Culture and Politics: A Reader, eds. L. Crothers, C. Lockhart, Palgrave Macmillan US, New York, pp. 223-234, 2000, https://doi.org/10.1007/978-1-349-62397-6_12.
- [46] Bourdieu, P.: The forms of capital, *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, ed. J. Richardson, Greenwood, New York, pp. 241-258, 1986.
- [47] Salancik, G.R., Pfeffer, J., Kelly, J.P.: A Contingency Model of Influence in Organizational Decision-Making, *The Pacific Sociological Review*, 21 (1978) 2, pp. 239-256, <https://doi.org/10.2307/1388701>.
- [48] Rowe, G., Frewer, L.J.: A Typology of Public Engagement Mechanisms, *Science, Technology, & Human Values*, 30 (2005) 2, pp. 251-290, <https://doi.org/10.1177/0162243904271724>.
- [49] Young, I.M.: Inclusion and Democracy, Oxford University Press, Oxford, 2000, <https://doi.org/10.1093/0198297556.001.0001>.
- [50] Rihoux, B., Ragin, C.C.: Configurational Comparative Methods: Qualitative Comparative Analysis (QCA) and Related Techniques, SAGE, Thousand Oaks, 2009, <https://doi.org/10.4135/9781452226569>.
- [51] Miles, M.B., Huberman, A.M.: Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook, SAGE, Thousand Oaks, 1994, <https://doi.org/10.4135/9781412985529>.

- [52] Font, J., Porta, D.D., Sintomer, Y.: Participatory Democracy in Southern Europe: Causes, Characteristics and Consequences, Bloomsbury Academic, London, 2014, <https://doi.org/10.5040/9781472593672>.
- [53] Newig, J., Fritsch, O.: Environmental governance: participatory, multi-level - and effective?, *Environmental Policy and Governance*, 19 (2009) 3, pp. 197-214, <https://doi.org/10.1002/eet.509>.
- [54] Oevermann, H., Degenkolb, J., Dießler, A., Karge, S., Peltz, U.: Participation in the reuse of industrial heritage sites: The case of Oberschöneweide, Berlin, *International Journal of Heritage Studies*, 22 (2016) 1, pp. 43-58, <https://doi.org/10.1080/13527258.2015.1083460>.
- [55] UmbauStadt: Nachnutzungskonzept für die Rathenow-Hallen in Berlin-Oberschöneweide, www.umbaustadt.de/projekte/nachnutzungskonzept-fuer-die-rathenow-hallen-in-berlin-oberschoeneweide, 07.04.2025.
- [56] Google Maps: Google Maps, maps.google.com, 20.03.2026.
- [57] OpenStreetMap: OpenStreetMap, <https://www.openstreetmap.org/about>, 20.03.2026.
- [58] City of Trenčín: Trenčín city official website, www.trencinsity.sk/en/, 07.04.2025.
- [59] FOTOGALÉRIA Podlužany: Fotogaléria, <https://www.podluzany.eu/fotogaleria.html>, 15.03.2026.
- [60] Özker, S.: İstanbul'da Kentsel Mekanın Gelişimi, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (2020) 7, pp. 618-638, <https://doi.org/10.21733/ibad.712613>.
- [61] Yuksel, S., Savas, H.: Terk edilmiş endüstri alanlarının kültür-sanat odaklı yeniden işlevlendirilmesi: Hasanpaşa Müze Gazhane, *Proceedings of the VII International Battalgazi Scientific Studies Congress*, Malatya, Turkey, 2022.
- [62] Yüksel, Ş., Savaş Demir, H.: Socially oriented approaches in cities-Hasanpasa Gasworks and Gasworks Environmental Volunteers, *Sustainability*, 15 (2023) 17, 12924, <https://doi.org/10.3390/su151712924>.
- [63] Krenz, K., Kostourou, F., Psarra, S., et al.: Understanding the city as a whole: An integrative analysis of Rio de Janeiro and its informal settlements, *City as Organism. New Visions for Urban Life - ISUF Rome 2015 - Conference Proceedings*, U+D Edition, Rome, pp. 647-660, 2015.
- [64] Redes da Maré: Quem somos: Apresentação, www.redesdamare.org.br/br/quemsomos/apresentacao, 2025.
- [65] Canesi, R.: Urban Policy Sustainability through a Value-Added Densification Tool: The Case of the South Boston Area, *Sustainability*, 14 (2022) 14, 8762, <https://doi.org/10.3390/su14148762>.
- [66] Southwest Corridor Park: Official website, www.southwestcorridorpark.org, 07.04.2025.
- [67] Crewe, K.: The quality of participatory design: The effects of citizen input on the design of the Boston Southwest Corridor, *Journal of the American Planning Association*, 67 (2001) 4, pp. 419-431, <https://doi.org/10.1080/01944360108976247>.
- [68] Kassem, M., Khalifa, M., Elrefaie, M., et al.: Understanding peri-urban growth in Greater Cairo: A thematic literature synthesis (1990-2025), *Town and Regional Planning*, 87 (2025), pp. 53-68, <https://doi.org/10.18820/24150525/trp87.i1.5>.
- [69] Shehayeb, D.K.: Urban Regeneration Project for Historic Cairo Sector Study: Community-Oriented Activity Patterns, Final Report, Cairo, Egypt, 2011.
- [70] Shehayeb, D.K., Abdel-Hafiz, M.: Tradition, change, and participatory design: Re-designing Tablita Market in Historic Cairo, *Open House International*, 31 (2006) 4, pp. 67-76.
- [71] Nessim, M.A., Salem, D., Khalifa, S.I.: Urban markets redesign for safe operation in the age of COVID-19: Case study Tablita Market, Cairo, Egypt, *HBRC Journal*, 17 (2021) 1, pp. 255-287, <https://doi.org/10.1080/16874048.2021.1936970>.
- [72] Usaard, N., Waiyasuri, K., Kiriwongwattana, K.: Assessing spatial susceptibility of land use change around Sukhothai Historical Park area, Mueang Sukhothai District, Sukhothai Province, Thailand, *Scientific Culture*, 11 (2025) 1, pp. 11-20, https://sci-cult.com/wp-content/uploads/11.1/11_1_2_Usaard_et_al.pdf, 26.03.2026.
- [73] Esichaikul, R., Chansawang, R.: Community participation in heritage tourism management of Sukhothai Historical Park, *International Journal of Tourism Cities*, 7 (2021) 2, pp. 308-324, <https://doi.org/10.1108/IJTC-06-2020-0120>.
- [74] Tourism Authority of Thailand: Sukhothai Historical Park (Old Sukhothai City), www.tourismthailand.org/Attraction/sukhothai-historical-park-old-sukhothai-city, 07.04.2025.
- [75] UNESCO World Heritage Centre: Historic town of Sukhothai and associated historic towns, <https://whc.unesco.org/en/list/574/>, 07.04.2025.
- [76] Rariel: GSTC Destination Assessment of Sukhothai Historical Park, Thailand, GSTC, <https://www.gstc.org/destination-assessment-of-sukhothai-thailand/>, 10.03.2026.
- [77] Lu, J., Liu, C., Buxton, M.: The impact of urban growth boundaries in Melbourne on urban sustainable development, *Engineering Heritage Journal*, 5 (2021) 1, pp. 34-41, <https://doi.org/10.26480/gwk.01.2021.34.41>.
- [78] City of Melbourne: JJ Holland Park, <https://www.melbourne.vic.gov.au/jj-holland-park>, 10.04.2026.
- [79] Kensington Community Children's Co-operative (KCCC): KCCC Annual Report 2018, https://kccc.org.au/wp-content/uploads/2019/06/KCCC_Annual_Report_2018.pdf, 2018, 20.03.2026.
- [80] Adventure+: JJ Holland Park Playground Project, <https://adventureplus.net.au/project/jj-holland-park>, 26.03.2026.
- [81] Omar, S.I., Muhibudin, M., Yusoff, I., et al.: George Town, Penang as a world heritage site: The stakeholders' perceptions, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 91 (2013), pp. 88-96, <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.09.171>.
- [82] Raaphorst, N., Groeneveld, S.: Discrimination and representation in street-level bureaucracies, In: *Research Handbook on Street-Level Bureaucracy*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, (2019), pp. 116-127, <https://doi.org/10.4337/9781786436764.00017>.
- [83] Uşma, G., Akıncı, N.F.: Konut Yapılarında Kullanıcı Memnuniyeti Üzerine Kavramsal Bir İnceleme, *Journal of Academic Social Science Studies*, 14 (2021) 85, pp. 1-18, <https://doi.org/10.29228/JASSS.50978>.
- [84] Ambuehl, B., Kunwar, B.M., Schertenleib, A., et al.: Can participation promote psychological ownership of a shared resource? An intervention study of community-based safe water infrastructure, *Journal of Environmental Psychology*, 81 (2022), 101818, <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2022.101818>.
- [85] Toker, U.: Making Community Design Work: A Guide for Planners, Routledge, New York, 2017, <https://doi.org/10.4324/9781351179133>.
- [86] Sjöblom, J., Niitamo, A.: The Intermediating Role of Municipal Urban Planners in Online Discussions with Citizens, *Planning Theory & Practice*, 21 (2020) 5, pp. 710-726, <https://doi.org/10.1080/14649357.2020.1843236>.